

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vesihuoltolain muuttamisesta (HE 40/2025 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 37/2025 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Vilja Klemola, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Johanna Kallio, maa- ja metsätalousministeriö
- lainsäädäntöneuvos Liisa Leppävirta, oikeusministeriö
- johtava vesihuoltolakimies Aki Huttunen, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- ryhmäpäälikkö Seija Rantonen, Suomen ympäristökeskus
- yhdyskuntatekniikan päälikkö Paavo Taipale, Suomen Kuntaliitto
- juristi Jenni Hunnako, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- hallituksen puheenjohtaja Vesa Arvonon, Suomen Vesihuolto-osuuskunnat ry
- lakiasiainpäälikkö Joonas Jännäri, Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- sosiaali- ja terveysministeriö
- ympäristöministeriö
- Tampereen yliopiston vesihuoltopalveluiden tutkimusryhmä
- maaseutupolitiikan neuvosto / MaalleKo -verkostohanke
- Huoltovarmuuskeskus
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Suomen Kiinteistöliitto ry

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Suomen Omakotiliitto ry
- Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf
- Vesikolmio Oy

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vesihuoltolakia.

Esityksellä toimeenpannaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan vesihuollon toiminta turvataan ja vesivarat pidetään kansallisissa käsissä. Esitys on osa kansallista vesihuoltouudistusta ja liittyy lisäksi Vesi on meidän -kansalaisaloitteeseen perustuvaan eduskunnan päätökseen.

Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan kunta ei saa myydä vesihuoltoon kohdistuvaa omistustaan, eikä kunnan omistuksessa tai määräysvallassa oleva vesihuoltolaitos saa myydä vesihuolto-omaisuuttaan. Kunnalle säädettäisiin lisäksi etuosto-oikeus nykyisin yksityisessä omistuksessa olevien vesihuoltolaitosten ja niiden vesihuolto-omaisuuden kaupoissa. Jatkossa saisi perustaa vain kunnan omistuksessa olevia vesihuoltolaitoksia tai asiakasomisteisia vesihuolto-osuuskuntia.

Muilla muutoksilla edistettäisiin vesihuollon alueellista yhteistyötä ja rakennemuutosta, kehitettäisiin vesihuollon suunnittelujärjestelmää, täsmennettäisiin kunnan vesihuollon järjestämisvelvollisuutta, selkeytettäisiin vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen määrittämistä ja kiinteistöjen velvollisuutta liittyä laitoksen verkostoon, tehostettaisiin laitoksen talouden ylläpitoa, parannettaisiin vesihuollon maksujen kustannuskattavuutta ja läpinäkyvyyttä sekä tehostettaisiin lain valvontaa. Lisäksi vesihuoltolakiin lisättäisiin niin sanotun yhdyskuntajätevesidirektiivin kansalliseksi täytäntöönpanemiseksi säännös, jonka perusteella kaikki direktiivin edellyttämät taajamat tulee sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen jätevesiviemäriverkostoon. Myös lain yleistä toimivuutta parannettaisiin selkeyttämällä ja täsmentämällä lain yksittäisiä säännöksiä.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksen taustasta ja tavoitteista

Hallituksen esityksellä toimeenpannaan Petteri Orpon hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan vesihuollon toiminta turvataan ja vesivarat pidetään kansallisissa käsissä. Samalla toimeenpannaan Vesi on meidän -kansalaisaloitteeseen perustuva eduskunnan päätös (EK 26/2021 vp — KAA 2/2020 vp). Eduskunta edellytti valtioneuvoston ryhtyvän toimenpiteisiin sellaisen lainsäädännön valmistelemiseksi, jolla varmistetaan se, että kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvat julkisomisteiset vesihuoltotoiminnot säilyvät kuntien

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

omistuksessa ja määräysvallassa. Esityksen mukaan vesihuoltolakia muutetaan siten, että turvataan kunnan omistuksen säilyminen vesihuollossa. Samalla lakiin tehdään muutoksia, jotka ovat tarpeen toimintaympäristön muutosten ja lain soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella. Hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja asianmukaisena sekä puoltaa siihen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä eräiltä osin muutettuna.

Maa- ja metsätalousvaliokunta esitti Vesi on meidän -kansalaisaloitetta koskeneessa mietinnössään (MmVM 11/2021 vp) kansalaisaloitteen hyväksymistä ja säädösvalmistelun käynnistämistä sen pohjalta. Valiokunta katsoi, että vesihuollon ominaispiirteiden vuoksi vesihuoltolaitosten ja vesihuoltoinfrastruktuurin tulee olla ensisijaisesti julkisessa omistuksessa. Näistä vesihuollon ominaispiirteistä valiokunta nosti esiin erityisesti, että vesihuoltoverkosto muodostaa luonnollisen monopolin ja vesihuolto on yhteiskunnan välttämättömyyspalvelu ja osa kriittistä infrastruktuuria. Vesihuolto liittyy keskeisesti terveydensuojeluun, yhdyskuntakehitykseen, ympäristönsuojeluun, kansalliseen huoltovarmuuteen ja maanpuolustukseen. Vesihuollon merkitys on kansalaisaloitteen eduskuntakäsittelyn jälkeen korostunut entisestään, kun kansainvälinen turvallisuusympäristö on muuttunut.

Valtioneuvoston uudessa päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) tunnistetaan vesihuollon välttämättömyys yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Vesihuolto on peruspalvelu, joka on turvattava yhdyskunnille, sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköille, elintarviketuotannolle, sotilaalliselle maanpuolustukselle sekä huoltovarmuuskriittiselle tuotannolle ja palveluille kaikissa turvallisuustilanteissa. Lisäksi yleinen turvallisuustilanne ja muuttunut toimintaympäristö edellyttävät vesihuoltolain sääntelyn kehittämistä. Kun kriittiseen infrastruktuuriin kuuluvat vesihuoltolaitokset ovat kuntien omistuksessa, säilyy vaikutusvalta kansallisissa käsissä niissä kohteissa, jotka ovat kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden kannalta keskeisiä. Se, että päätösvalta vesihuollosta säilyy kunnalla, on pitkällä tähtäimellä perusteltua myös kunnalle vesihuoltolaissa säädetyn vesihuollon järjestämisvelvollisuuden ja kuntien talouden kannalta. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että huolellisen ja laaja-alaisen säädösvalmistelun jälkeen voidaan nyt käsiteltävänä olevilla vesihuoltolain muutoksilla varmistaa julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen säilyminen kuntien omistuksessa ja määräysvallassa.

Vesihuoltotoiminnan omistus Suomessa

Suomessa suurin osa asutuskeskittymien kotitalouksista on kunnan järjestämisvastuulla olevan keskitetyn vesihuollon piirissä, mutta harvemmin asutuilla alueilla vesihuoltojärjestelmät ovat pääosin kiinteistökohtaisia. Ne kiinteistöt, jotka sijaitsevat kunnan vahvistamalla vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, on yleensä liitettävä laitoksen verkostoon. Voimassa olevan vesihuoltolain määritelmän mukaisia vesihuoltolaitoksia on Suomessa reilut 1 100. Lisäksi Suomessa on 34 vesihuoltolaitosta palvelevaa tukkuvesilaitosta. Hallituksen esityksessä todetaan, että vesihuoltolaitosten määrä on Suomen kokoisessa maassa suuri. Lukumääräisesti eniten on osuuskuntamuotoisia vesihuoltolaitoksia, mutta asukas- ja vesimäärinä ne eivät ole suurin ryhmä. Selkeästi eniten asukkaita, kaikkiaan jopa 4,5 miljoonaa asukasta, onkin kunnallisten laitosten vesihuoltopalveluiden piirissä.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Voimassa oleva vesihuoltolaki ei edellytä, että vesihuoltolaitosten tulee olla kuntien omistuksessa. Yleisimmin omistajia kuitenkin ovat kunnat tai osuuskunnissa vesihuoltopalveluiden käyttäjät. Muita täysin yksityisiä kuin osuuskuntien vesihuoltolaitoksia ei Suomessa juurikaan ole, vaikka lainsäädäntö on sen mahdollistanut. Kuntaomisteisten vesihuoltolaitosten toimintamuodot vaihtelevat, ja ne voivat olla yhteisömuodoltaan esimerkiksi osakeyhtiöitä, kunnan liikelaitoksia tai kuntayhtymiä. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että myös jäsenomisteisilla vesihuolto-osuuskunnilla on keskeinen rooli kansallisen vesihuollon turvaajina erityisesti maaseudulla ja taajamien ulkopuolella. Onkin tärkeää, että nämä asiakasomisteiset vesihuoltolaitokset voivat toimia jatkossakin. Hallituksen esityksessä esitetty uusi sääntely mahdollistaa edelleen myös uusien asiakasomisteisten vesihuolto-osuuskuntien perustamisen.

Eduskunnan päätöksen (EK 26/2021 vp) toimeenpanemiseksi hallitus esittää, että vesihuoltolakiin lisätään säännökset, joilla varmistetaan kunnan järjestämisvelvollisuuden piiriin kuuluvien julkisomisteisten vesihuoltotoimintojen ja vesihuolto-omaisuuden säilyminen kuntien omistuksessa (4 c §). Kunta ei jatkossa saa myydä tai muutoin luovuttaa vesihuoltolaitokseen, tukkuvesilaitokseen tai vesihuolto-omaisuuteen kohdistuvaa omistustaan muulle kuin toiselle kunnalle tai kunnan omistamalle laitokselle. Hallituksen esityksen mukaan vesihuoltolain muutoksilla ei puututa niiden nykyisin toimivien vesihuoltolaitosten toimintaedellytyksiin, jotka ovat pääosin yksityisessä omistuksessa. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa laitos myydään eteenpäin. Kunnille esitetään säädettäväksi etuosto-oikeus tilanteissa, joissa nykyisin yksityisessä omistuksessa oleva vesihuoltolaitos tai asiakasomisteinen vesihuolto-osuuskunta myydään toiselle yksityiselle taholle (4 d §). Lain voimaantulon jälkeen saa esityksen mukaan perustaa vain kunnan omistuksessa olevia vesihuoltolaitoksia ja asiakasomisteisia vesihuolto-osuuskuntia. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää esitettyä sääntelyä perusteltuna ja ehdottaa, että kunnan omistuksen säilyttämistä koskevaan 4 c §:ään tehdään vain vähäinen tekninen täsmennys, joka kuvataan tarkemmin jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Kuntien ja vesihuoltolaitosten asema vesihuollon turvaamisessa

Eduskunta edellytti Vesi on meidän -kansalaisaloitteen käsittelyssä, että kun valmistellaan kansalaisaloitteessa tarkoitettua sääntelyä, tulee kiinnittää erityistä huomiota sen suhteeseen kunnalliseen itsehallintoon. Toiseksi tulee erityisesti ottaa huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset. Hallituksen esityksessä todetaan, että esityksellä osaltaan turvataan ja edistetään perustuslain 7 ja 19 §:n mukaisia oikeuksia elämään ja sosiaaliturvaan. Oikeus veteen ja sanitaatioon on kansainvälisesti turvattu ihmisoikeus. Perustuslain 7 ja 19 §:n mukaisten perusoikeuksien on katsottu Suomen perusoikeusjärjestelmässä ilmentävän ihmisoikeutta veteen ja sanitaatioon. Perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen kannalta merkittävä on erityisesti kunnan järjestämisvastuu, jonka mukaisesti kunta vastaa viime kädessä riittävien keskitettyjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta. Kun vesihuoltolaissa jatkossa säädetään kunnan omistajuuden säilyttämisestä vesihuoltolaitoksissa, rajoitetaan samalla kunnan mahdollisuuksia päättää, millä tavalla se täyttää lain mukaisen vesihuollon järjestämisvelvollisuuden.

Hallituksen esityksen perusteluissa on jaksossa ”Suhde perustuslakiin ja sääätämisyjärjestys” tarkasteltu lakiehdotusta varsin laajasti kunnallisen itsehallinnon kannalta. Tämä tuodaan esiin myös perustuslakivaliokunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassa lausunnossa (PeVL

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

37/2025 vp). Kunnallisen itsehallinnon toteutumista on hallituksen esityksessä arvioitu erityisesti kuntien vesihuoltoon kohdistuvan omistuksen luovutuskiellon osalta (4 c §). Luovutuskiellolla estetään kuntia luopumasta vesihuoltolaitoksiin kohdistuvasta nykyisestä omistuksestaan. Hallituksen esityksessä korostetaan, että kuntien vesihuoltolaitoksiin ja tukkuvesihuoltolaitoksiin kohdistuvan nykyisen omistuksen säilyttämiselle on olemassa painavat yhteiskunnalliset perusteet. Sääntelyllä vahvistetaan ja turvataan kunnan päättäväisyyttä kunnan järjestämisvastuulla olevaan välttämättömyyspalveluun. Hallituksen esityksessä esitetyn arvion mukaan kunnalle jää edelleen perustuslain turvaaman kunnallisen itsehallinnon kannalta riittävä liikkumavara ja harkintavaltaa vesihuollon järjestämisvastuunsa toteuttamisessa. Perustuslakivaliokunnalla ei ole tältä osin ollut huomauttamista hallituksen esityksessä esitettyihin johtopäätöksiin.

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan arvioinut myös vesihuoltoa julkisena hallintotehtävänä perustuslain 124 §:n kannalta. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että lakiehdotuksessa on kysymys perustuslain 124 §:ssä tarkoitetuista julkisista hallintotehtävistä siltä osin kuin eräät tehtävät perustuvat laissa nimenomaan kunnille tai muille viranomaisille annettuihin tehtäviin. Sen sijaan vesihuoltolaitoksen toiminnassa ei ole kyse julkisesta hallintotehtävästä, vaikka toiminnassa on sinänsä kyse lakisääteisestä palvelutehtävästä. Tässä perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetty arvio poikkeaa hallituksen esityksessä lähtökohtana olleesta julkisten hallintotehtävien rajauksesta. Julkisten hallintotehtävien rajauksella on ollut lakiehdotusta valmisteltaessa merkitystä erityisesti rikosoikeudellista virkavastuuta koskevan sääntelyehdotuksen (9 §) kannalta. Siten perustuslakivaliokunnan lausunto vaikuttaa rikosoikeudellista virkavastuuta koskevan sääntelyehdotuksen tarpeellisuuden arviointiin. Jotta perustuslakivaliokunnan lausunto tulee otetuksi huomioon, maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa, että hallituksen esityksessä oleva säännös rikosoikeudellisesta virkavastuusta poistetaan. Poistoehdotus kuvataan tarkemmin jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Vesihuollon suunnittelujärjestelmän kehittäminen

Hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan vesihuoltolaitosten tulee toteuttaa aiempaa laajempaa ja systemaattisempaa suunnittelua, jotta voidaan varautua vesihuollon häiriötilanteisiin. Lakiehdotuksen mukaan vesihuollon alueellista yhteistyötä ja rakennemuutosta edistetään vesihuollon alueellisella yleissuunnittelulla (5 §). Lisäksi ehdotetaan, että lakiin ja sen nojalla annettavaan asetukseen lisätään säännökset kunnan vesihuoltosuunnitelmasta (5 a §) ja vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelmasta (9 a §) sekä niiden sisällöstä ja ajan tasalla pitämisestä. Kunnan vesihuoltosuunnitelma koskee koko kunnan aluetta ja kaikkia kunnan alueella toimivia vesihuoltolaitoksia, myös keskitetyn vesihuollon ulkopuolisia alueita. Se on keskeinen väline vesihuollon ja alueidenkäytön suunnittelun yhteensovittamisessa ja voi näin toimia tausta-aineistona esimerkiksi vesihuolto-osuuskuntien yhdistymisissä. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että tällä kunnan kokonaisvaltaisella vesihuoltosuunnittelulla on arvioitu olevan myönteisiä vaikutuksia erityisesti maaseudun vesihuollon turvaamiselle.

Omaisuuksienhallinnan ja investointien suunnitelmallisuuden seuranta on olennaista, jotta vesihuoltomaksuihin mahdollisesti tehtävät korotukset säilyvät kohtuullisina ja suurilta kertakorotuksilta vältytään. Hallituksen esityksen tavoitteena on, että vesihuoltolaitosten tehostuneen omaisuudenhallinnan vaikutuksesta vesihuoltosektorin korjausvelka pienenee ja

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

vesihuoltoinfrastruktuurin kunto paranee. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että vesihuollon saneerausvelka on edelleen kasvussa. Suomen Vesilaitosyhdistyksen selvityksen mukaan arvio vesihuollon vuotuisesta kokonaisinvestointitarpeesta vuoteen 2040 asti on 777 miljoonaa euroa vuodessa (Vesihuollon investointitarpeet vuoteen 2040, Vesilaitosyhdistyksen monistesarja nro 63, 2020). Nykyisin vuotuiset kokonaisinvestoinnit ovat kuitenkin vain noin 400 miljoonaa euroa vuodessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että vesihuoltolaitosten omaisuudenhallintasuunnitelmien kautta vesihuollon maksuja voidaan nykyistä paremmin ja suunnitelmallisemmin ohjata korjausvelan purkamiseen.

Kuten edellä on todettu, ehdotetaan hallituksen esityksessä myös tarkennettavaksi vesihuoltolaitosten olemassa olevaa velvollisuutta varautua häiriötilanteisiin. Nykyistä vesihuoltolaitoksen suunnitelmaa häiriötilanteisiin varautumisesta laajennetaan siten, että se sisältää häiriötilanteisiin varautumisen lisäksi myös riskienhallinnan. Suunnitelma nimetään samalla uudelleen varautumissuunnitelmaksi. Varautumissuunnittelun tasoa halutaan parantaa, ja laitoksille tulee esimerkiksi uusi velvoite harjoitella toimintaa häiriötilanteissa. Myös varautumissuunnitelmien päivittämisvelvoite tulee laitoksille uutena velvollisuutena. Maa- ja metsätalousvaliokunta pitää tärkeänä, että varautumissuunnitelmissa tunnistetaan ja arvioidaan jatkossa laajasti erilaisia vesihuoltotoimintaan liittyviä riskejä. Vesihuoltolaitoksilta edellytetään muun muassa aiempaa parempaa varautumista kuivuuskausiin ja tulviin. Tämä vahvistaa vesihuoltotoiminnan sopeutumista ilmastomuutokseen ja sen tuomiin ääri-ilmiöihin. Vesihuoltolaitoksen toiminta voi toisaalta olla riippuvaista esimerkiksi sellaisten kemikaalien ja varaosien saatavuudesta, joilla on yhteyksiä monimutkaisiin globaaleihin tuotanto- ja toimitusketjutuksiin.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue ja kiinteistön liittäminen verkostoon

Kunta toteuttaa sille lain nojalla kuuluvaa vesihuollon järjestämisvastuuta pääasiassa siten, että kunta hyväksyy vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen. Toiminta-aluepäätöstä tehdessään kunta tekee arvion siitä, missä kunnan alueella on tarve keskitetylle vesihuoltopalvelulle. Vesihuoltolain 7 §:ssä säädetään tarkemmin vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävistä alueista. Toiminta-alueiden tulee kattaa ne alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen vesijohtoon tai jätevesiviemäriin on tarpeen joko toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. Vesihuoltolain sääntelyllä on tältä osin yhteys myös parhaillaan käynnissä olevaan uuden EU:n yhdyskuntajätevesidirektiivin täytäntöönpanoon. Koska täytäntöönpanon yhteydessä on tarpeen tehdä myös vesihuoltolakiin vielä muutoksia, ehdottaa maa- ja metsätalousvaliokunta jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatulla tavalla, että tässä vaiheessa poistetaan yhdyskuntajätedirektiiviin kohdistuva viittaus lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentista.

Voimassa olevassa vesihuoltolaissa edellytetään, että kunta myös muuttaa toiminta-aluepäätöstä tarvittaessa, eli pitää toiminta-alueet ajan tasalla. Ehdotuksen mukaan vesihuoltolaitoksen toiminta-alue tulee jatkossa tarkastaa vähintään kymmenen vuoden välein (8 §). Aiemmin tarkastamisväliä ei ole määritelty laissa. Käytännössä onkin kuntia, joissa vesihuoltolaitosten toiminta-alueita ei ole päivitetty vesihuoltolain voimaantulon eli vuoden 2001 jälkeen. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että toiminta-aluepäätös vaikuttaa keskeisesti myös yksittäisten kiinteistön omistajien velvollisuuksiin, sillä toiminta-alueella sijaitsevat kiinteistöt tulee

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

lähtökohtaisesti liittää vesihuoltolaitoksen verkostoon. Valiokunta pitää kiinteistön omistajien tasapuolisen kohtelun kannalta tärkeänä, että lainmuutoksen myötä voidaan kaikissa kunnissa varmistaa nykyistä kattavammin, että toiminta-aluepäätökset ovat ajan tasalla. Valiokunta ehdottaa toiminta-aluepäätöstä koskevaan 8 §:ään kuitenkin vähäistä teknistä muutosta, joka kuvataan tarkemmin jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Hallituksen esityksen mukaan voi olla tarpeen arvioida, onko toiminta-aluepäätös ajan tasalla, esimerkiksi kun toiminta-alueen ulkopuolella tapahtuu yhdyskuntakehitystä, joka edellyttää toiminta-alueen laajentamista. Toisaalta myös vesihuollon palveluntarpeen väheneminen voi synnyttää tarpeen arvioida toiminta-alueen ajantasaisuutta uudelleen. Kunta voi toiminta-aluepäätöksen tarkistamisen yhteydessä päättää toiminta-alueen lakkauttamisesta laissa säädettyjen edellytysten täytyessä. Toiminta-alueen supistaminen on oikeuskäytännössä osoittautunut hyvin haastavaksi, ja hallituksen esityksessä esitetyillä muutoksilla pyritään selkiyttämään ja osin myös helpottamaan toiminta-alueen supistamista ja lakkauttamista. Edellytyksenä toiminta-alueen supistamiselle tai lakkauttamiselle on se, että vesihuollon palvelun tarve on olennaisesti muuttunut toiminta-aluepäätöksen jälkeen.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kiinteistön velvollisuutta liittyä vesihuoltolaitoksen verkostoon selkiytetään niin, että liittämiselvelvollisuus määräytyy lähtökohtaisesti kunnan vahvistaman toiminta-alueen pohjalta (10 §). Kun liittämiselvelvollisuutta koskevaa sääntelyä täsmennetään, voidaan erityisesti vesihuolto-osuuskuntien toiminnassa vesihuoltoverkostoihin tehtyjä investointeja hyödyntää. Lisäksi voidaan varmistaa vesihuoltoliittymien pysyvyys alueilla, joilla asukkaiden määrä vähenee. Toisaalta edellä kuvatut säännösmuutokset helpottavat toiminta-alueiden supistamista ja lakkauttamista, jolloin myös liittämiselvelvollisuus tällaisilla alueilla poistuu. Kunta tekee tästä päätöksen toiminta-alueen tarkistamisen yhteydessä. Siirtymäsäännöksiin varmistetaan, että liittämiselvelvollisuutta koskevasta muutoksesta ei aiheudu kiinteistön omistajille kohtuuttomia tilanteita.

Liittämiselvelvollisuudesta vapauttaminen on jatkossakin mahdollista, jos vesihuoltolain vapautusedellytykset täyttyvät (11 §). Hallituksen esityksen mukaan vesihuoltolakiin lisätään uusi vapautusmahdollisuus, joka ottaa huomioon kiinteistön omistajan tai haltijan henkilökohtaiset olosuhteet. Uusi harkinnanvarainen vapautusmahdollisuus voi tulla sovellettavaksi taajaman ulkopuolella sijaitsevalla kiinteistöllä tilanteessa, jossa liittämisen arvioidaan aiheutuvan kiinteistön omistajalle tai haltijalle ilmeisen kohtuuttomaksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että hallituksen esityksessä on tunnistettu tilanteita, joissa kiinteistön omistajalle ei ole sosiaalisista tai terveydellisistä syistä mahdollista liittyä vesihuoltoverkostoon. Kiinteistöjen tilannetta tulee voida tarkastella taloudellisesta, teknisestä ja toiminnallisesta näkökulmasta, jotta löytyy kiinteistön ja sen asukkaiden tarpeeseen oikea ratkaisu eikä esimerkiksi elinkaarensa loppupuolella oleviin kiinteistöihin tehdä merkittäviä yli-investointeja.

Aluehallintouudistuksen vaikutukset vesihuollon viranomaistoimintaan

Sen jälkeen, kun hallitus antoi esityksen vesihuoltolain muuttamisesta, eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen valtion aluehallintouudistusta koskevaksi lainsäädännöksi kesäkuussa 2025 (EV 74/2025 vp — HE 13/2025 vp). Uudet virastot käynnistävät toimintansa vuoden 2026 alusta. Aluehallintouudistuksen myötä vesihuoltolain mukaiset valtion valvontaviranomaisen tehtävät

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

keskitetään elinvoimakeskuksista annettavan valtioneuvoston asetuksen nojalla Kaakkois-Suomen elinvoimakeskukseen. Maa- ja metsätalousvaliokunta on aluehallintouudistusta koskeneessa lausunnossaan (MmVL 7/2025 vp — HE 13/2025 vp) pitänyt perusteltuna, että vesitaloustehtäviä organisoidaan ja keskitetään alueellisesti, jotta voidaan turvata näiden erityistehtävien vaatima asiantuntemus. Aluehallintouudistuksen vuoksi vesihuoltolain muutosehdotukseen on tarpeen tehdä vielä jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa kuvatut muutokset siten, että säännöksissä käytetään valtion valvontaviranomaisesta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sijaan nimitystä elinvoimakeskus.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 luku. Yleiset säännökset

4 §. Viranomaiset. Valtion aluehallintouudistuksen jälkeen vesihuoltolain mukaiset tehtävät siirtyvät edellä yleisperusteluissa kuvatulla tavalla vuoden 2026 alusta elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta uusille elinvoimakeskuksille. Tämän vuoksi maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentissa muutetaan viranomaisen nimi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus nimeksi elinvoimakeskus.

4 a §. Valvontaviranomaisten valvontatehtävät. Valiokunta ehdottaa, että 1 momentissa tehdään valtion aluehallintouudistuksesta johtuva viranomaisen nimen muutos elinvoimakeskukseksi vastaavasti kuin edellä 4 §:ssä.

4 c §. Kunnan omistuksen säilyttäminen vesihuollossa. Hallituksen esityksen mukaan pykälässä säädetään, että kunta ei saa jatkossa myydä tai muulla tavoin luovuttaa vesihuoltolaitokseen, tukkuvesihuoltolaitokseen tai vesihuolto-omaisuuteen kohdistuvaa omistustaan muulle kuin toiselle kunnalle tai kunnan omistamalle laitokselle. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan, että pykälässä asetetaan kunnalle velvoite säilyttää olemassa oleva kunnan omistus vesihuoltolaitoksessa ja tukkuvesihuoltolaitoksessa. Sääntely ei estä kunnan omistaman vesihuolto-omaisuuden myyntiä toiselle kunnalle tai kokonaan kunnan omistuksessa olevalle vesihuoltolaitokselle. Säännöksen tarkoituksena siis on, ettei kunta voi luovuttaa vesihuolto-omistustaan mille tahansa kunnan omistuksessa olevalle laitokselle, vaan ainoastaan vesihuoltotoimijalle. Tällainen vesihuoltotoimija voi olla lain 3 §:ssä määritelty vesihuoltolaitos tai tukkuvesihuoltolaitos. Maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa, että sanaa laitos täsmennetään korvaamalla se sanoilla ”vesihuolto- tai tukkuvesilaitos”.

2 luku. Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

5 §. Vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu. Valiokunta ehdottaa, että pykälässä muutetaan viranomaisen nimeksi elinvoimakeskus.

7 §. Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet. Pykälän 1 momentti, jossa säädetään vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävistä alueista, vastaa voimassa olevan lain 1 momenttia. Toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen talousvesi- tai jätevesiviemäriverkostoon on tarpeen toteutuneen tai

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi. Hallituksen esityksessä pykälään esitetään lisättäväksi uusi 2 momentti, jolla tarkennetaan voimassa olevaa sääntelyä. Esityksen mukaan pykälän 2 momenttiin lisättäisiin taajaman käsitteen osalta viittaus yhdyskuntajätevesidirektiivin ((EU) 2024/3019) 3 artiklaan, jonka mukaiset taajamat tulisi aina sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen jätevesien viemäröinnin osalta.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan vuoden 2025 alusta voimaan tulleen uuden yhdyskuntajätevesidirektiivin kansallinen täytäntöönpano on parhaillaan käynnissä. Direktiivi on tarkoitus saattaa osaksi kansallista lainsäädäntöä 31.7.2027 mennessä, ja tässä yhteydessä myös vesihuoltolakiin on tarpeen tehdä tiettyjä muutoksia. Direktiivin mukaiseen taajaman käsitteeseen liittyy vielä ratkaistavia kysymyksiä, ja oikeustilan kannalta on selkeintä tehdä kaikki direktiivin täytäntöönpanemiseksi tarpeelliset lainsäädäntömuutokset kootusti. Tällöin voidaan vesihuoltolaissa todennäköisesti myös viitata EU-direktiivin sijaan suoraan kansalliseen lainsäädäntöön. Maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa siksi, että pykälän 2 momentista poistetaan viittaus yhdyskuntajätevesidirektiivin 3 artiklan mukaiseen taajaman käsitteeseen.

8 §. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen. Pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksymismenettelystä. Pykälän 3 momentti vastaa pääosin voimassa olevan lain 8 §:n 1 momenttia. Tiedottamiskäytäntöjä koskevaa sääntelyä on säännöksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan pyritty selkeyttämään. Pykälän 3 momentin sanamuotoon ehdotetaan vähäistä muutosta siten, että korvataan ilmaus ”toiminta-aluepäätöksestä tiedottaminen” ilmauksella ”päätöksen tiedoksi antaminen” vastaavasti kuin hallintolain 10 luvussa.

9 §. Vesihuollosta huolehtiminen. Pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta huolehtia toiminta-alueellaan vesihuollosta. Hallituksen esityksen mukaan pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin vesihuoltolaitoksen henkilöstöön sovellettavista rikosoikeudellista virkavastuuta koskevista säännöksistä. Ehdotuksen taustalla on hallituksen esityksessä tehty tulkinta vesihuoltolaitoksen julkisista hallintotehtävistä. Hallituksen esityksessä on tulkinnan perusteella katsottu, että vesihuoltolaitokset hoitavat julkista hallintotehtävää silloin, kun ne huolehtivat vesihuollosta kunnan vahvistamalla toiminta-alueella. Edellä valiokunnan yleisperusteluissa on todettu, että perustuslakivaliokunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle antamassa lausunnossa (PeVL 37/2025 vp) esitetty arvio poikkeaa julkisten hallintotehtävien rajauksesta, joka on ollut lähtökohtana hallituksen esityksessä. Perustuslakivaliokunta katsoo, että vesihuoltolaitoksen toiminnassa ei ole kyse julkisesta hallintotehtävästä. Kun 2 momenttiin lisättäväksi ehdotettu rikosoikeudellista virkavastuuta koskeva säännös käy perustuslakivaliokunnan lausunnon vuoksi perusteiltaan tarpeettomaksi, ehdottaa maa- ja metsätalousvaliokunta 2 momentin poistoa.

9 a §. Vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelma. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentissa muutetaan viranomaisen nimeksi elinvoimakeskus.

15 a §. Vesihuoltolaitoksen varautuminen. Ehdotetussa uudessa pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksen varautumisesta. Hallituksen esityksen mukaan pykälän 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelma salassa pidettäväksi. Samassa momentissa

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

säädetään vesihuoltolaitokselle velvollisuus toimittaa suunnitelma valvontaviranomaisille, pelastusviranomaisille ja pyynnöstä kunnalle. Maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa, että momentin viimeiseen virkkeeseen lisätään selkeyden vuoksi sanat (salassapitosäännösten estämättä), jotta on selvää, että suunnitelma voidaan toimittaa viranomaiselle, vaikka se onkin säädetty esityksessä salassa pidettäväksi.

15 b §. Vesihuollon poikkeamasta ilmoittaminen. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 ja 2 momentissa muutetaan viranomaisen nimeksi elinvoimakeskus.

16 §. Tiedonsaanti ja tiedottamisvelvollisuus. Voimassa olevan vesihuoltolain 16 §:n 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksen yleisestä tiedottamisvelvollisuudesta. Hallituksen esityksessä ehdotetaan pykälästä kokonaan poistettavaksi voimassa oleva 2 momentti. Poistoa on perusteltu muun muassa sillä, että hallituksen esityksessä vesihuoltolaitosten tiedottamisvelvollisuutta ja siihen liittyvää julkisuusvalvontaa tehostetaan siten, että säädetään aiempaa tarkemmin vesihuoltolaitoksen toimintakertomuksen sisällöstä ja sen julkaisemisesta. Maa- ja metsätalousvaliokunnan saamassa selvityksessä on kuitenkin katsottu, että 2 momentin yleinen tiedottamisvelvollisuus täydentää muita laitokselle säädettyjä tiedottamiseen liittyviä velvollisuuksia ja on siten edelleen tarpeen. Valiokunta ehdottaa, että 2 momentissa säädetään voimassa olevan lain mukaisesti vesihuoltolaitoksen velvollisuudesta tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat.

19 §. Maksut. Pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksen perimistä maksuista. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että pykälä muutetaan kokonaan siten, että siinä on voimassa olevan lain kahden momentin sijaan kolme momenttia. Hallituksen esityksessä mahdollisuus maksujen perimiseen myös hulevesien viemäröinnistä on otettu huomioon vain pykälän 2 momentissa, jossa säädetään käyttömaksun perimisestä. On kuitenkin tarkoitus, että hulevesien viemäröinnistä perittävien maksujen perusteet ovat vastaavat kuin muidenkin vesihuollosta perittävien maksujen perusteet. Maa- ja metsätalousvaliokunta toteaa, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan hulevedestä peritään käytännössä harvoin käyttömaksua eikä maksun periminen viemäroidyn huleveden määrän perusteella tule lähtökohtaisesti kyseeseen. Sen sijaan käyttömaksun periminen kiinteistöltä viemäroidyn huleveden laadun perusteella on mahdollista. Maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa hulevesimaksuja koskevaa sääntelyä selkeytettäväksi siten, että pykälään lisätään uusi huleveden viemärointimaksuja koskeva 4 momentti ja samalla 2 momentista poistetaan viittaus huleveden viemäröinnin käyttömaksun perimiseen. Uuden 4 momentin mukaan vesihuoltolaitos voi periä perusmaksua, käyttömaksua, liittymismaksua ja muita maksuja myös huleveden viemäröinnistä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 40/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

vesihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan vesihuoltolain (119/2001) 1 §, 3 §:n 1, 3, 4 ja 8 kohta, 4 §:n 2 momentti, 5–8, 8 a, 10 ja 11 §, 15 §:n 1 ja 4 momentti, 15 a ja 15 b §, 16 ja 16 a §, 17 §:n 2 ja 3 momentti, 18 ja 19 §, 20 §:n 1 ja 3 momentti, 20 a–20 c §, 20 d §:n 3 ja 4 momentti, 23 §:n 1 momentti, 24 §:n 2, 3 ja 5 momentti sekä 30–35 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1, 3, 4 ja 8 kohta, ~~4 §:n 2 momentti~~, 5, 7, 8, 8 a, 10, 11, 15 a ja 19 §, 20 §:n 1 ja 3 momentti, 20 a–20 c §, 20 d §:n 3 ja 4 momentti sekä 24 §:n 5 momentti laissa 681/2014, ~~4 §:n 2 momentti laissa 694/2025~~, 15 §:n 1 ja 4 momentti sekä 16 ja 16 a § laissa 1259/2022, 15 b § laissa 290/2018, ~~ja 694/2025~~, 18 § osaksi laissa 681/2014, 32 § laissa 827/2019 ja 35 § laissa 1013/2018 ja 137/2025, sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 681/2014, uusi 3 momentti, 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 681/2014 ja 1259/2022, uusi 9–11 kohta, lakiin uusi 4 a–4 e, 5 a ja 8 b §, ~~9 §:ään uusi 2 momentti~~, lakiin uusi 9 a, 9 b ja 11 a §, 17 c §:ään, sellaisena kuin se on laissa 681/2014, uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 35 a § seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Tavoite

Tämän lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, joka mahdollistaa kohtuullisin kustannuksin ja toimintavarmasti:

- 1) terveydensuojelulain (763/1994) nojalla säädetyt laatuvaatimukset ja -tavoitteet täyttävän riittävän talousveden saannin; ja
- 2) terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaisen viemäröinnin.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia ei sovelleta puolustushallinnon vesihuoltoon.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *vesihuollolla* veden ottamista, johtamista, käsittelyä ja toimittamista talousvetenä käytettäväksi sekä jäteveden poisjohtamista ja käsittelyä;

3) *vesihuoltolaitoksella* laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta, ja:

a) toimittaa vettä talousvetenä käytettäväksi vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilön tarpeisiin; taikka

b) vastaanottaa jätevettä vähintään 10 kuutiometriä vuorokaudessa tai vähintään 50 henkilöltä;

4) *asiakkaalla* kiinteistön omistajaa tai haltijaa, joka tekee 5 luvussa tarkoitetun sopimuksen vesihuoltolaitoksen kanssa kiinteistön liittämistä laitoksen verkostoon tai laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä;

8) *asiakasomisteisella vesihuolto-osuuskunnalla* osuuskuntamuotoista vesihuoltolaitosta, jonka asiakkaista yli puolet on vesihuolto-osuuskunnan jäseniä;

9) *tukkuvesihuoltolaitoksella* laitosta, joka toimittaa vettä vesihuoltolaitokselle, tai johtaa tai käsittelee vesihuoltolaitoksen jätevesiä;

10) *toiminta-alueella* aluetta, jolla vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan kuin laissa säädetään ja jolla oleva kiinteistö on liitettävä vesihuoltolaitoksen talousvesi- tai jätevesiviemäriverkostoon;

11) *vesihuolto-omaisuudella* vesihuolto- tai tukkuvesihuoltolaitoksen käytössä olevaa talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostoa sekä vesihuolto- tai tukkuvesihuoltolaitoksen käytössä olevia veden ottamiseen, käsittelyyn ja toimittamiseen sekä jäteveden vastaanottamiseen ja käsittelyyn välittömästi liittyviä rakennuksia, rakennelmia ja laitteita.

4 §

Viranomaiset

Tämän lain mukaisia valvontaviranomaisia ovat **elinvoimakeskus** sekä kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

4 a §

Valvontaviranomaisten valvontatehtävät

Tämän lain mukainen yleinen valvontaviranomainen on **elinvoimakeskus**.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista toimialallaan.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Kunnan terveydensuojeluviranomainen valvoo tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista toimialallaan.

4 b §

Kunnan vesihuoltotehtävät

Kunnan tulee hallintosäännössä antaa määräykset tämän lain mukaisista tehtävistä vastaavista kunnan viranomaisista.

Kuntien yhteistoiminnasta säädetään kuntalain (410/2015) 8 luvussa.

4 c §

Kunnan omistuksen säilyttäminen vesihuollossa

Kunta ei saa myydä tai muulla tavoin luovuttaa omistustaan vesihuoltolaitoksesta, tukkuvesihuoltolaitoksesta tai vesihuolto-omaisuudesta muulle kuin toiselle kunnalle tai kunnan omistuksessa olevalle **vesihuolto- tai tukkuvesihuoltolaitokselle**.

Kokonaan kunnan omistuksessa tai kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla kunnan määräysvallassa oleva vesihuoltolaitos tai tukkuvesihuoltolaitos ei saa myydä tai muulla tavoin luovuttaa vesihuolto-omaisuutta muulle kuin kunnalle tai kokonaan kunnan omistuksessa olevalle **vesihuolto- tai tukkuvesihuoltolaitokselle**.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu laitos saa ottaa käyttöön vain omistuksessaan olevaa uutta vesihuolto-omaisuutta.

Perustettavan laitoksen on oltava kokonaan kunnan omistuksessa oleva vesihuoltolaitos tai tukkuvesihuoltolaitos taikka asiakasomisteinen vesihuolto-osuuskunta.

4 d §

Kunnan etuosto-oikeus

Kunnalla on alueellaan sijaitsevan vesihuoltolaitoksen, tukkuvesihuoltolaitoksen ja vesihuolto-omaisuuden kaupassa etuosto-oikeus. Etuosto-oikeuttaan käyttämällä kunta tulee kaupantekohetkellä luovutuskirjassa ilmoitetun ostajan sijaan omistajaksi kaupassa sovitulla ehdoilla. Jos kauppaan sisältyy ehto, jota kunta ei ehdon luonteen vuoksi voi kohtuudella täyttää, velvoite on muunnettava sen täyttä arvoa vastaavaksi rahasuoritukseksi. Kunnan asema kolmanteen nähden on sama kuin ostajan.

Jos kaupan kohde on kahden tai useamman kunnan alueella, etuosto-oikeus on sillä kunnalla, jonka alueella sijaitsee kaupan kohteena olevan laitoksen tai vesihuolto-omaisuuden omistavan laitoksen kotipaikka. Jos edellä tarkoitettu kunta ei käytä etuosto-oikeuttaan, vastaava oikeus on myös muilla kunnilla, joiden alueella laitos huolehtii vesihuollosta kunnan alueella olevan laitoksen asiakasmäärän mukaisessa järjestyksessä.

Kaupan kohteena olevan vesihuoltolaitoksen, tukkuvesihuoltolaitoksen ja vesihuolto-omaisuuden myyjän tulee viimeistään kuukauden kuluessa kaupantekohetkestä ilmoittaa kunnalle kaupasta. Ilmoituksessa on oltava tiedot kaupan kohteesta, ehdoista ja ostajasta.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Ilmoitukseen tulee liittää suunnitelma siitä, miten ostaja varmistaa vesihuoltopalvelun jatkuvuuden.

Kunnan on arvioitava etuosto-oikeuden käyttämisen tarvetta vesihuollon järjestämisvastuunsa ja turvaamisvelvoitteensa kannalta ja tehtävä päätös etuosto-oikeuden käyttämisestä viipymättä ja enintään kolmen kuukauden kuluessa 3 momentissa tarkoitetun ilmoituksen saamisesta. Jos myyjä laiminlyö mainitussa momentissa säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa, etuosto-oikeuden käyttämiselle varattu aika alkaa kulua kuuden kuukauden päästä kaupantekohetkestä. Myyjä ei voi vedota sellaiseen kaupan ehtoon, jota hän ei ole ilmoittanut kunnalle ja josta kunta ei päättäessään etuosto-oikeuden käyttämisestä muutoinkaan tiennyt.

Kun etuosto on saatettu loppuun, kunnan on viipymättä korvattava ostajalle tämän ennen etuoston loppuunsaattamista tekemät kauppiaan perustuvat suoritukset mahdollisesta laiminlyönnistä aiheutuneita suorituksia lukuun ottamatta. Lisäksi kunnan on korvattava ostajalle kaupasta syntyneet tarpeelliset kustannukset.

4 e §

Omaisuuksien myynnin rajoitukset vesihuolto-osuuskunnassa

Asiakasomisteinen vesihuolto-osuuskunta tai sen vesihuolto-omaisuus voidaan myydä tai muulla tavoin luovuttaa vain kunnalle, kokonaan kunnan omistuksessa olevalle vesihuoltolaitokselle taikka toiselle asiakasomisteiselle vesihuolto-osuuskunnalle.

2 luku

Vesihuollon kehittäminen ja järjestäminen

5 §

Vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu

Elinvoimakeskus ohjaa vesihuollon alueellista yleissuunnittelua vesihuollon toimintavarmuuden, alueellisen yhteistyön ja rakenteellisen muutoksen edistämiseksi.

Kunnan tulee osallistua vesihuollon alueelliseen yleissuunnitteluun.

5 a §

Vesihuollon kehittäminen kunnassa

Kunnan on kehitettävä vesihuoltoa alueellaan yhdyskuntakehitystä vastaavasti tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi yhteistyössä alueensa vesihuoltolaitosten, tukkuvesihuoltolaitosten sekä muiden kuntien ja muiden keskeisten tahojen kanssa.

Kunnan on laadittava alueelleen vesihuoltosuunnitelma yhdessä 1 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa. Kunta hyväksyy suunnitelman ja pitää sen ajan tasalla. Vesihuoltosuunnitelma voidaan laatia yhdessä usean kunnan alueelle.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Kunnan vesihuoltosuunnitelmassa on otettava huomioon 5 §:ssä tarkoitettu vesihuollon alueellinen yleissuunnittelu ja se on sovittava yhteen alueidenkäytön suunnittelun ja toteutuneen yhdyskuntakehityksen kanssa.

Ennen kunnan vesihuoltosuunnitelman hyväksymistä kunnan on pyydyttävä valvontaviranomaisilta lausunto. Hyväksytty suunnitelma tulee julkaista tiedonsaannin kannalta olennaisilta osiltaan yleisessä tietoverkossa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset kunnan vesihuoltosuunnitelman sisällöstä.

6 §

Vesihuollon järjestäminen

Kiinteistön omistaja tai haltija vastaa kiinteistönsä vesihuollosta.

Jos suurehkon asukasjoukon tarve taikka terveydelliset tai ympäristönsuojelulliset syyt sitä vaativat, kunnan tulee huolehtia siitä, että ryhdytään toimenpiteisiin tarvetta vastaavan vesihuoltolaitoksen perustamiseksi tai vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen laajentamiseksi.

Jos vesihuoltolaitoksen perustaminen tai sen toiminta-alueen laajentaminen ei ole tarkoituksenmukaista tai taloudellisesti mahdollista, kunta voi vaihtoehtoisesti huolehtia siitä, että ryhdytään muihin toimenpiteisiin talousveden saatavuuden tai jäteveden poisjohtamisen turvaamiseksi.

7 §

Vesihuoltolaitosten toiminta-alueisiin sisällytettävät alueet

Kunnan alueella vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden tulee kattaa alueet, joilla kiinteistöjen liittäminen vesihuoltolaitoksen talousvesi- tai jätevesiviemäriverkostoon on tarpeen toteutuneen tai suunnitellun yhdyskuntakehityksen vuoksi.

Määritettäessä 1 momentissa tarkoitettuja alueita on arvioitava kiinteistöjen vesihuoltolaitoksen verkostoon liittäminen tarve etenkin asemakaava-alueilla, taajamissa sekä pohjavesialueilla. ~~Yhdyskuntajätevesien käsittelystä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2024/3019 3 artiklassa tarkoitettut taajamat tulee aina sisällyttää vesihuoltolaitoksen toiminta-alueeseen jätevesien viemäroinnin osalta.~~

8 §

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen hyväksyminen

Kunnan tulee hyväksyä alueellaan toimiville vesihuoltolaitoksille toiminta-alue tai tehdä päätös, että laitokselle ei ole tarpeen hyväksyä toiminta-aluetta.

Kunta voi hyväksyä toiminta-alueen vain vesihuoltolaitokselle, joka on kunnan taseyksikössä, kunnan liikelaitos, kuntayhtymä, liikelaitoskuntayhtymä, kuntayhtymän liikelaitos taikka rekisteröity yritys tai yhteisö.

Kunta hyväksyy vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksyttyä toiminta-aluetta vesihuoltolaitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt,

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

laitosta kuultuaan. Ennen toiminta-alueen hyväksymistä tai muuttamista asiasta on tiedotettava riittävässä laajuudessa ja pyydettyä valvontaviranomaisilta lausunto. Toiminta-aluepäätös on annettava tiedoksi julkisella kuulutuksella.

Kunnan tulee tarkistaa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen ajantasaisuus tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään 10 vuoden välein.

8 a §

Toiminta-alueen hyväksymisen edellytykset ja päätöksen sisältö

Toiminta-alueen hyväksymisen edellytyksenä on, että:

- 1) 7 §:ssä tarkoitetut alueet on otettu huomioon;
- 2) vesihuoltolaitos kykenee huolehtimaan vastuullaan olevasta vesihuollosta taloudellisesti ja asianmukaisesti;
- 3) vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi;
- 4) toiminta-alueella voidaan toteuttaa kunnan vesihuoltosuunnitelman tavoitteita.

Edellä 1 momentissa kuvattujen edellytysten täyttymisen tulee käydä ilmi toiminta-aluepäätöksestä.

Hyväksyessään toiminta-alueen kunnan tulee toiminta-alueen eri osien vesihuollon tarpeet huomioon ottaen määrittää alueet, joille vesihuoltolaitoksen tulee rakentaa talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostot. Toiminta-aluepäätöksen yhteydessä on myös asetettava tavoitteellinen yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaava aikataulu talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostojen rakentamiselle toiminta-alueen eri osissa.

Toiminta-alue sekä sillä olevat alueet, joille vesihuoltolaitoksen tulee rakentaa talousvesi- tai jätevesiviemäriverkosto, esitetään kartalla. Toiminta-aluekarttaan ei tule sisällyttää vedenotto- tai verkostotietoa. Kunta vastaa siitä, että toiminta-alue tiedot toimitetaan koneluettavana paikkatietona Suomen ympäristökeskukselle ilman aiheutonta viivytystä. Suomen ympäristökeskus huolehtii siitä, että toiminta-aluekartat julkaistaan yleisessä tietoverkossa.

8 b §

Toiminta-alueen supistaminen ja lakkauttaminen

Toiminta-aluetta voidaan supistaa tai se voidaan kokonaan lakkauttaa, jos:

- 1) toiminta-alueen tai toiminta-alueesta poistettavan alueen vesihuoltotarpeet ovat muuttuneet siten, että vesihuoltolaitoksen toimintaedellytykset sillä ovat olennaisesti heikentyneet; tai
- 2) toiminta-aluepäätöksen perusteet ovat osoittautuneet olennaisesti virheellisiksi.

Tehdessään päätöksen toiminta-alueen supistamisesta tai lakkauttamisesta kunnan on samalla päätettävä, miten vesihuolto turvataan niillä laitoksen verkostoihin liitetyillä kiinteistöillä, jotka jäävät toiminta-alueen ulkopuolelle ja miten vesihuolto järjestetään niillä 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuilla alueilla, jotka jäävät toiminta-alueen ulkopuolelle.

Supistamista koskevaan toiminta-aluepäätökseen sovelletaan 8 §:n 3 momenttia ja 8 a §:ää. Lakkauttamista koskevaan toiminta-aluepäätökseen sovelletaan 8 §:n 3 momenttia sekä 8 a §:n 1 momentin 1 ja 4 kohtaa ja 4 momenttia.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

~~9 §~~

~~Vesihuollosta huolehtiminen~~

~~Toiminta-alueella julkista hallintotehtävää hoitavaan vesihuoltolaitoksen henkilöstöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Mitä edellä säädetään rikosoikeudellisesta virkavastuusta ei koske asiakasomisteisia vesihuolto-osuuskuntia.~~

9 a §

Vesihuoltolaitoksen omaisuudenhallintasuunnitelma

Vesihuoltolaitos huolehtii omaisuudenhallintasuunnitelman laadinnasta ja ajan tasalla pitämisestä. Omaisuudenhallintasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon kunnan vesihuoltosuunnitelma. Omaisuudenhallintasuunnitelman tarkoituksena on varmistaa, että laitos kykenee huolehtimaan vesihuollosta ja vastaamaan vesihuollon toimintavarmuudesta niin, että vesihuollon kustannusten kattamiseksi perittävät vesihuollon maksut muodostuvat kohtuullisiksi ja tasapuolisiksi.

Vesihuoltolaitoksen on toimitettava omaisuudenhallintasuunnitelma tiedoksi kunnalle ja **elinvoimakeskukselle**.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset omaisuudenhallintasuunnitelman sisällöstä ja ajan tasalla pitämisestä.

9 b §

Vesihuollon turvaaminen

Jos vesihuoltolaitos ei kykene huolehtimaan vesihuollosta 9 §:ssä säädetyllä tavalla, kunnan on ryhdyttävä 6 §:n mukaisiin toimenpiteisiin vesihuollon toimivuuden varmistamiseksi alueella.

10 §

Kiinteistön liittäminen vesihuoltolaitoksen verkostoon

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella oleva kiinteistö on liitettävä laitoksen talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostoon.

Kiinteistöä ei tarvitse liittää vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriverkostoon, jos kiinteistöllä ei ole vesikäymälää ja sen jätevesien johtamisessa ja käsittelyssä noudatetaan ympäristönsuojelulakia (527/2014).

Edellä 1 momentissa säädetyn estämättä vesihuoltolaitos saa kieltäytyä liittämästä laitoksen talousvesi- tai jätevesiviemäriverkostoon kiinteistöä, jonka vedenkulutus tai jolta jätevesiviemäriin johdettavan jäteveden laatu tai määrä vaikeuttaisi laitoksen toimintaa tai laitoksen edellytyksiä huolehtia tyydyttävästi muiden kiinteistöjen vesihuollosta.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Vesihuoltolaitoksen tulee pyydettyä toimittaa kunnalle tieto talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostoon liittyneistä kiinteistöistä.

11 §

Liittämisvelvollisuudesta vapauttaminen

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen 10 §:ssä tarkoitetusta kiinteistön liittämisvelvollisuudesta tässä pykälässä säädetyn perusteiden mukaan. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on pyydettävä hakemuksesta tarvittaessa kunnan terveys- ja ympäristönsuojeluviranomaisen lausunto.

Vapautus liittämisvelvollisuudesta on myönnettävä, jos:

1) liittäminen verkostoon muodostuisi kiinteistön omistajalle tai haltijalle kohtuuttomaksi, kun otetaan huomioon kiinteistön vesihuoltolaitteiston rakentamisesta aiheutuneet kustannukset, liittämistä aiheuttavat kustannukset, vesihuoltolaitoksen palvelujen vähäinen tarve tai muu vastaava erityinen syy; ja

2) vapauttaminen ei yksin tai yhdessä muiden vapautusten kanssa merkittävästi vaaranna vesihuollon taloudellista ja asianmukaista hoitamista vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella.

Edellä 2 momentissa säädetyn lisäksi edellytyksenä talousvesiverkostoa koskevasta liittämisvelvollisuudesta vapauttamiselle on, että kiinteistöllä on käytettävissä riittävästi terveys- ja ympäristönsuojelulain laatuvaatimukset ja -tavoitteet täyttävää talousvettä. Edellytyksenä jätevesiviemäriverkostoa koskevasta liittämisvelvollisuudesta vapauttamiselle on mainitussa momentissa säädetyn lisäksi, että kiinteistön jätevesien johtaminen ja käsittely on järjestetty ympäristönsuojelulaissa säädettyjen vaatimusten mukaisesti.

Edellä 2 momentissa säädetyn estämättä vapautus voidaan myöntää, jos liittämisen arvioidaan aiheutuvan taajaman ulkopuolella kiinteistön omistajalle tai haltijalle ilmeisen kohtuuttomaksi. Liittämisen ilmeistä kohtuuttomuutta arvioitaessa voidaan ottaa huomioon kiinteistön omistajan tai haltijan:

1) korkea ikä ja muut vastaavat elämäntilanteeseen liittyvät erityiset tekijät;

2) pitkäaikainen työttömyys tai sairaus taikka muu näihin rinnastuva sosiaalinen suorituseste.

Myönnetty vapautus raukeaa, jos kiinteistön käyttö muuttuu siten, että vesihuoltolaitoksen palvelujen tarve lisääntyy tai kiinteistön omistus tai hallinta vaihtuu.

11 a §

Vapautushakemuksen käsittelystä perittävä maksu

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun 11 §:ssä tarkoitetun vapautushakemuksen käsittelystä. Kunnalle perittävä maksu voi vastata enintään suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Maksun perusteista määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

15 §

Vesihuoltolaitoksen selvilläolo- ja tarkkailuvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksen on oltava selvillä toimintansa ja sen vaikutusten kannalta keskeisistä tekijöistä, sekä niihin kohdistuvista riskeistä. Tässä tarkoituksessa vesihuoltolaitoksen on tarkkailtava käyttämänsä raakaveden määrää ja laatua, vesihuolto-omaisuutensa kuntoa sekä vuotovesien määrää laitoksen talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostoissa. Vesihuoltolaitoksen on saatettava tiedot verkostojen sijainnista koneluettavaan paikkatietomuotoon.

— — — — —
Mitä tässä pykälässä säädetään vesihuoltolaitoksesta, sovelletaan myös tukkuvesihuoltolaitokseen.
— — — — —

15 a §

Vesihuoltolaitoksen varautuminen

Vesihuoltolaitoksen tulee varautua poikkeamiin ja niiden aiheuttamiin häiriötilanteisiin. Vesihuoltolaitos vastaa verkostoihinsa liitettyjen kiinteistöjen vesihuoltopalvelujen saatavuudesta häiriötilanteissa. Valmiuslaissa (1552/2011) tarkoitetuissa poikkeusoloissa ja näihin rinnastuvissa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa palveluiden saatavuuden taso on sopeutettava tilanteeseen. Palvelujen turvaamiseksi laitoksen on tehtävä yhteistyötä muiden samaan verkostoon liitettyjen vesihuoltolaitosten, kunnan, valvontaviranomaisten, pelastusviranomaisten ja tarvittaessa muiden merkittävien sidosryhmien kanssa.

Vesihuoltolaitoksen tulee laatia varautumissuunnitelma, joka kattaa riskienhallinnan ja häiriötilanteisiin varautumisen, harjoitella toimintaa häiriönsietokyvyn varmistamiseksi sekä ryhtyä suunnitelman perusteella tarvittaviin toimenpiteisiin. Vesihuoltolaitoksen varautumissuunnitelma on salassa pidettävä asiakirja. Suunnitelma on päivitettävä tarvittaessa ja vähintään kuuden vuoden välein sekä toimitettava salassapitosäännösten estämättä valvontaviranomaisille ja pelastusviranomaiselle sekä pyynnöstä kunnalle.

Vesihuoltolaitoksen tulee sovittaa varautumissuunnitelma yhteen kunnan valmiussuunnittelun, terveydensuojelulaissa tarkoitetun talousvedentuotantoketjun riskienhallintasuunnitelman, pelastuslaissa tarkoitetun sammutusvesisuunnitelman sekä ympäristönsuojelulaissa tarkoitetun varautumissuunnitelman kanssa. Tämän lain mukaista varautumissuunnitelmaa ei ole tarpeen erikseen laatia niiltä osin kuin vastaava suunnitelma, riskiarvio tai asiakirja on tehty muun lain nojalla.

Mitä 1–3 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta, sovelletaan myös tukkuvesihuoltolaitokseen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset varautumissuunnitelman sisällöstä ja vesihuoltolaitoksen toiminnasta palvelujen turvaamiseksi häiriötilanteissa.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

15 b §

Vesihuollon poikkeamasta ilmoittaminen

Vesihuoltolaitoksen on ilmoitettava viipymättä **elinvoimakeskukselle** poikkeamasta, joka voi merkittävästi häiritä tai merkittävästi häiritsee vesihuoltopalvelujen tarjoamista. Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa poikkeaman aiheuttamasta häiriötilanteesta riittävässä laajuudessa.

Mitä 1 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta, sovelletaan myös tukkuvesihuoltolaitokseen.

Elinvoimakeskus ylläpitää vesihuollon tilannekuvaa ja toimittaa ilmoituksen tilannekuvan muuttumisesta tiedoksi maa- ja metsätalousministeriölle ja valtioneuvoston tilannekeskukselle. Tilannekuvan muodostamiseksi **elinvoimakeskuksen** tulee tehdä yhteistyötä muiden viranomaisten ja Huoltovarmuuskeskuksen kanssa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, milloin 1 momentissa tarkoitettua vesihuollon poikkeaman aiheuttamaa häiriötä on pidettävä merkittävänä, sekä mainitussa momentissa tarkoitetun ilmoituksen sisällöstä, muodosta ja toimittamisesta.

16 §

Tiedonsaanti ja tiedottamisvelvollisuus

Vesihuoltolaitoksella ja asiakkaalla on oikeus saada toisiltaan vesihuoltolaitoksen verkostoon liittämisen sekä vesihuollon hoitamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Vesihuoltolaitoksen tulee tiedottaa riittävästi laitoksen toimittaman talousveden laadusta ja jäteveden puhdistuksen tasosta sekä siitä, miten vesihuollosta perittävät maksut muodostuvat. (Uusi 2 mom.)

Vesihuoltolaitoksen on toimitettava asiakkaalle vähintään kerran vuodessa laskun yhteydessä tai muutoin helposti saatavissa olevassa muodossa tiedot laitoksen toimittaman talousveden laadusta, hinnasta ja kulutuksesta sekä tieto siitä, missä laitoksen toimintakertomus on luettavissa. (HE:n 2 mom.)

Vesihuoltolaitoksen asiakkaan tulee välittää **3** momentissa tarkoitettut tiedot talousveden loppukäyttäjälle. (HE:n 3 mom.)

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä **3** ja **4** momentissa tarkoitetuista talousveden laatu-, hinta- ja kulutustiedoista sekä niiden toimittamisesta ja eteenpäin välittämisestä. (HE:n 4 mom.)

16 a §

Ympäristötietoja sisältävien asiakirjojen julkisuus

Tiedonsaantiin vesihuoltolaitoksen asiakirjoista, jotka sisältävät raaka- tai talousveden laatua ja määrää tai jäteveden käsittelyä ja johtamista koskevia ympäristötietoja sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), vaikka laitos ei mainitun lain mukaan kuulu sen soveltamisalaan.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

17 §

Asiakkaan kiinteistön käyttö

— — — — —
Vesihuoltolaitoksen on huolehdittava siitä, että asiakkaan kiinteistöllä liikkumisesta ja siellä suoritettavista toimenpiteistä aiheutuu mahdollisimman vähän haittaa tai vahinkoa kiinteistölle tai sen käytölle. Vesihuoltolaitoksen on korvattava aiheuttamansa muu kuin tilapäinen haitta ja vähäinen vahinko.

Käyttö- ja omistusoikeuden saamisesta vesihuollossa tarvittavia rakennuksia, laitteita ja rakennelmia varten tarpeellisiin alueisiin säädetään erikseen. Oikeudesta pohjaveden ottamiseen ja veden johtamiseen sekä tutkimuksista, jotka ovat tarpeellisia vesilaissa tarkoitetun toimenpiteen toteuttamismahdollisuuksien selvittämiseksi, säädetään vesilaissa (587/2011).

17 c §

Hulevesiviemäriin liittämismahdollisuudesta vapauttaminen

— — — — —
Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun vapautushakemuksen käsittelystä. Kunnalle perittävä maksu voi vastata enintään suoritteen tuottamisesta kunnalle aiheutuvia kokonaiskustannuksia. Maksun perusteista määrätään tarkemmin kunnan hyväksymässä taksassa.

18 §

Maksujen yleiset perusteet

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä niillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset 9 a §:ssä tarkoitetun omaisuudenhallintasuunnitelman mukaisesti. Maksujen on oltava kohtuulliset ja tasapuoliset.

Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle kuitenkin niin, että 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

Maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee tarpeen mukaan olla sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden johtamista viemäriin.

Vesihuoltolaitos arvioi 1–3 momentissa tarkoitettujen maksujen perusteiden toteutumisen vuosittain maksujen tarkistamisen yhteydessä.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

19 §

Maksut

Vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta perusmaksua ja käyttömaksua. Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista.

Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän talousveden määrän ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. ~~Vesihuoltolaitos voi periä käyttömaksua myös huleveden viemäroinnistä.~~

Perusmaksun ja liittymismaksun tulee olla eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Myös käyttömaksu ja muut maksut voivat olla eri alueilla erisuuruisia edellä mainituilla perusteilla. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus.

Vesihuoltolaitos voi periä perusmaksua, käyttömaksua, liittymismaksua ja muita maksuja myös huleveden viemäroinnistä. (Uusi 4 mom.)

20 §

Vesihuollon eriyttäminen kirjanpidossa

Kunnan tai yrityksen tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista. Vesihuollolle on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot. Tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma on laadittava kirjanpitolain säännösten mukaisesti. Kuntalain soveltamisalaan kuuluvan vesihuoltolaitoksen tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma on laadittava mainitun lain säännösten mukaisesti.

— — — — —
Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksesta, sovelletaan myös tukkuvesihuoltolaitokseen.

20 a §

Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Vesihuoltolaitoksen on laadittava kirjanpitolaissa tarkoitettu toimintakertomus. Edellä säädetystä poiketen kuntalain soveltamisalaan kuuluvan vesihuoltolaitoksen on laadittava kuntalaissa tarkoitettu toimintakertomus.

Toimintakertomuksessa tulee esittää helposti ymmärrettävässä muodossa tiedot:

- 1) 20 §:ssä tarkoitettu tilinpäätöksestä;
- 2) vesihuollon hintatasoa, tehokkuutta, laatua ja kannattavuutta kuvaavista tunnusluvuista;
- 3) omaisuudenhallintasuunnitelmassa esitettyjen taloudellisten ja toiminnallisten edellytysten täyttymisestä;

4) 18 §:n 1 momentin mukaisten maksujen yleisten perusteiden toteutumisesta;

5) 18 §:n 2 momentin mukaisesti tuloutetun tuoton vaikutuksesta vesihuollon maksuihin.

Toimintakertomuksessa tulee esittää 2 momentissa tarkoitettut tiedot myös 17 a §:n mukaisesta huleveden viemäroinnistä.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Mitä 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa säädetään vesihuoltolaitoksesta, sovelletaan myös tukkuvesihuoltolaitokseen.

Toimintakertomuksen sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

20 b §

Tilinpäätöstietojen ja toimintakertomuksen tarkastaminen

Tilintarkastajien tulee tarkastaa 20 §:ssä tarkoitetut tilinpäätöstiedot ja 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus osana kunnan, vesihuoltolaitoksen tai tukkuvesihuoltolaitoksen lakisääteistä tilintarkastusta.

20 c §

Taloustietojen julkaiseminen

Vesihuoltolaitoksen tulee julkaista yleisessä tietoverkossa 20 a §:ssä tarkoitettu toimintakertomus sekä vesihuollon toimitusehdot ja hinnoitteluperusteet.

20 d §

Vesihuollon tietojärjestelmä

Mitä 2 momentissa säädetään vesihuoltolaitoksista, koskee myös tukkuvesihuoltolaitosta.

Vesihuollon tietojärjestelmästä, siihen toimitettavista tiedoista ja tietojen toimittamisajankohdasta voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

23 §

Sopimusehtojen muuttaminen

Vesihuoltolaitos saa muuttaa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisia maksuja ja muita sopimuksen ehtoja vain:

- 1) sopimusehdoissa yksilöidyillä perusteilla edellyttäen, että sopimuksen sisältö ei kokonaisuutena olennaisesti muutu;
 - 2) lainsäädännön muutoksen tai viranomaisen siihen perustuvan päätöksen perusteella;
 - 3) olosuhteiden ennakoimattomasti ja olennaisesti muututtua.
-

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

24 §

Sopimuksen irtisanominen

Asiakas saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittamisestä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella vain, jos kiinteistölle on myönnetty vapautus liittamisvelvollisuudesta 11 §:n perusteella tai kiinteistöllä ei ole 10 §:n mukaista liittamisvelvollisuutta.

Vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen vesihuoltolaitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä vain, jos vesihuollon palvelu on keskeytetty 26 §:ssä säädettyillä perusteilla ja keskeytys on jatkunut yli kuusi kuukautta tai sopimuksen voimassa pitäminen on muuten kohtuutonta.

Sen estämättä, mitä 1 ja 3 momentissa säädetään, vesihuoltolaitos saa irtisanoa 21 §:ssä tarkoitetun sopimuksen verkostoon liittamisesta ja laitoksen palvelujen toimittamisesta ja käyttämisestä myös, jos asiakkaan kiinteistö sijaitsee toiminta-alueen ulkopuolella tai jää laitoksen toiminta-alueen supistamisen takia toiminta-alueen ulkopuolelle. Tällöin irtisanomisen edellytyksenä on lisäksi, että vesihuoltolaitos tai kunta turvaa kiinteistön vesihuollon eikä asiakkaalle aiheudu tästä merkittäviä ylimääräisiä kustannuksia.

30 §

Uhtasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishukka

Valvontaviranomainen voi tehostaa 29 §:n nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhtasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella taikka että toiminta keskeytetään tai kielletään.

31 §

Vireillepano-oikeus

Jos kunta on laiminlyönyt 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun velvollisuutensa eikä asia ole tullut vireille valvontaviranomaisen aloitteesta, asian voi panna kirjallisesti vireille se, jonka oikeutta tai etua asia saattaa koskea, sekä asiassa yleistä etua valvova viranomainen.

32 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Mainittua lakia sovelletaan myös muutoksenhausta kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja kunnan terveydensuojeluviranomaisen tämän lain nojalla tekemiin päätöksiin. Muun kunnallisen viranomaisen päätökseen haetaan muutosta kunnallisvalituksin noudattaen kuntalakia.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Muutoksenhaussa vesihuoltolaitoksen 16 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen noudatetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia.

Muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista sekä teettämis- ja keskeyttämisuhan asettamista ja täytäntöönpantavaksi määräämistä koskevaan päätökseen sovelletaan uhkasakkolakia (1113/1990).

33 §

Valitusoikeus

Sen lisäksi mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa ja kuntalaissa säädetään, valitusoikeus on sillä, jonka etua tai oikeutta asia saattaa koskea, kunnalla, valvontaviranomaisella ja asiassa yleistä etua valvovalla viranomaisella.

34 §

Kiinteistön vesihuoltoa koskeva riita-asia

Vesihuoltolaitoksen ja sen asiakkaan välinen kiinteistön vesihuoltoa koskeva riita-asia käsitellään käräjäoikeudessa. Oikeuspaikasta säädetään oikeudenkäymiskaaren 10 luvussa.

35 §

Salassapitovelvollisuus

Tämän lain mukaista tehtävää suorittavan salassapitovelvollisuuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia.

35 a §

Valvontaviranomaisten tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada pyynnöstä tässä laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamista varten välttämättömiä tietoja:

- 1) toisiltaan;
- 2) kunnalta;
- 3) Verohallinnolta;
- 4) Huoltovarmuuskeskukselta;
- 5) pelastuslaitokselta;
- 6) vedenottoa koskevan vesilain mukaisen luvan valvojalta;
- 7) jätevedenpuhdistamon ympäristönsuojelulain mukaisen ympäristöluvan valvojalta;
- 8) vesihuoltolaitokselta;
- 9) tukkuvesihuoltolaitokselta.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada pyynnöstä 11 ja 17 c §:ssä tarkoitetun vapautushakemuksen käsittelyä varten liittämisen kohtuuttomuuden arvioimiseksi välttämättömät tiedot kiinteistön omistajalta tai haltijalta.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

Valvontaviranomaisilla ja näiden määräämillä virkamiehillä tai viranhaltijoilla on oikeus tässä laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamista varten:

- 1) kulkea toisen alueella;
- 2) päästä paikkaan, jossa harjoitetaan tämän lain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa;
- 3) tehdä tarkastuksia ja tutkimuksia.

Edellä 3 momentissa säädettyä toimenpidettä ei saa tehdä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain 4 c §:n 4 momenttia ja 4 e §:ää sovelletaan laitokseen, joka perustetaan tämän lain voimaantulon jälkeen.

Kunnan tulee antaa hallintosäännössä 4 b §:ssä tarkoitetut määräykset lain mukaisista tehtävistä vastaavista kunnan viranomaisista kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Kunnan tulee laatia 5 a §:n mukainen vesihuoltosuunnitelma kahden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Kunnan on tarkistettava tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukaisesti hyväksytyt toiminta-alueet tämän lain mukaisiksi viiden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Kunnan on tehtävä tämän lain soveltamisalan piiriin tulevia uusia vesihuoltolaitoksia koskeva 8 §:n 1 momentissa tarkoitettu päätös toiminta-alueen hyväksymisestä tai hyväksymättä jättämisestä viiden vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukaisesti hyväksytyllä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, joka sijaitsee taajamassa, kiinteistön liittämiselvöllisyys laitoksen talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostoon määräytyy tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 10 §:n mukaisesti siihen asti, kunnes kunta tarkistaa toiminta-alueen tämän lain mukaiseksi. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen lain mukaisesti hyväksytyllä vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, joka sijaitsee taajaman ulkopuolella, kiinteistön liittämiselvöllisyys laitoksen talousvesi- ja jätevesiviemäriverkostoon määräytyy tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen 10 §:n mukaisesti siihen asti, kunnes neljä vuotta on kulunut toiminta-alueen tarkistamisesta tämän lain mukaiseksi.

Vesihuoltolaitoksen tulee laatia 9 a §:n mukainen omaisuudenhallintasuunnitelma kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Vesihuoltolaitoksen on saatettava 15 §:n mukaisesti tiedot verkostojen sijainnista koneluettavaan paikkatietomuotoon viiden vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Vesihuoltolaitoksen on laadittava 15 a §:n mukainen varautumissuunnitelma neljän vuoden kuluessa tämän lain voimaantulosta.

Vesihuoltolaitoksen perimät maksut tulee saattaa 18 ja 19 §:n mukaisiksi omaisuudenhallintasuunnitelman laatimisen jälkeiseen tilikauteen mennessä.

Tämän lain 20 a §:n mukainen toimintakertomus tulee laatia ensimmäisen kerran tilikaudelta, joka alkaa omaisuudenhallintasuunnitelman laatimisen jälkeen. Tämän lain 20 c §:n mukaisesti julkaistavat tiedot tulee julkaista yleisessä tietoverkossa kuuden kuukauden kuluessa edellä tarkoitettun tilikauden päättymisestä.

Hallintoviranomaisessa tai tuomioistuimessa tämän lain voimaan tullessa vireillä olevissa asioissa noudatetaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Niihin laitoksiin, joille on hyväksytty toiminta-alue ennen tämän lain voimaantuloa, mutta jotka eivät lain voimaan tulon jälkeen täytä vesihuoltolaitoksen määritelmää, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa ollutta lakia, kunnes kunta tarkistaa toiminta-alueen tämän lain

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2025 vp

mukaisessa menettelyssä. Jos kunta hyväksyy edellä tarkoitettulle laitokselle toiminta-alueen tämän lain mukaisessa menettelyssä, laitokseen sovelletaan toiminta-alueen hyväksymisen jälkeen tämän lain säännöksiä siitä huolimatta, että laitos ei täytä tämän lain mukaista vesihuoltolaitoksen määritelmää.

Helsingissä 5.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Markku Eestilä kok (osittain)
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Antti Kangas ps (osittain)
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok (osittain)
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk (osittain)
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina